

3225. **Wilt gij niet bedrogen zijn, strijkt geen vonnis naar de schijn.**  
want : schijn bedriegt.
1934. **Die met gouden wapens vecht, heeft altijd het beste recht.**  
Geld vermag alles.
2059. **Nood breekt wet.**  
Als men in nood verkeert, ontziet men niets.

## OUDE GEWOONTEN EN GEBRUIKEN.

### RECHT EN RECHTSPRAAK.

3226. **Des baljuws messen snijden zeer.**  
De arm van het gerecht reikt ver. (De baljuw was eertijds een ambtenaar, die door de landsheer met de rechtspraak in een zekere landstreek was belast).
3227. **Waar niets is, verliest de baljuw zijn boete.**  
Wie niets heeft, kan niets betalen.  
z. b. : 226, 227, 1016, 2108-2111.
3228. **Die licht borg wordt, moet voor Vianen zorgen.**  
Die licht borg wordt, zal vaak genoodzaakt worden om voor anderen te betalen. (Vianen en Kuilenburg waren vroeger vrijsteden, waar men de bankroetiers, die er een schuilplaats zochten, niet mocht vervolgen).
3229. **Men zegt veel, daar de heer geen tienden van heeft.**  
Woorden zijn wind.  
(Dit spreekwoord wijst op de betaling van de tienden — het tiende gedeelte van de opbrengst van veldgewassen, vruchten, dieren, en die men vroeger geregeld aan de heer van de streek of aan de kerk moest afdragen; ze werden bij de Franse omwenteling in 1789 afgeschaft).
3230. **Met grote heren zal men geen lange morgenspraak houden.**  
Met grote heren zal men niet lang over een zaak redetwisten, daar men toch naar hun wil moet handelen. (Morgenspraak houden : over landszaken praten, recht spreken vóór de middag).
2367. **De koeien van de schout gaan voor.**  
Wordt gezegd van iemand, die boven een ander bevoordeeld wordt.  
z. b. : 2380, 2401, 2434.
2380. **Koeien met witte voeten mogen op het kerkhof grazen.**  
Die goed gezien is bij de overheid, kan veel voordelen bekomen.  
(Vroeger werd aan de witte kleur, die als de edelste werd beschouwd, een zekere hogere macht toegekend; daarom mochten eertijds witvoetige paarden de poorten van de Vlaamse steden tolvrij binnegaan. Vandaar ook het spreekwoord, met dezelfde betekenis :

2434. **Een paard met vier witte poten mag door.**
1287. **Het leen is voor de oudste, het geld is voor de stoutste.**  
De stoutmoedigen gaan met de voordelen strijken.  
z. b. : 1289, 1292.
3231. **De jongste schepens wijzen het vonnis.**  
Jongelui zijn spoedig gereed om een oordeel te vellen; ook : het oordeel van jongelui wordt vaak boven dat van bejaarde mensen gesteld.  
(Vroeger waren de rechterlijke macht en het stadsbestuur in dezelfde handen verenigd, n. l. in die van het college van schout en schepenen. Dit spreekwoord vindt zijn oorsprong in de gewoonte om de jongste schepens het eerst hun stem te doen uitbrengen.)
3232. **Slecht schepen, slecht vonnis.**  
Ieder handelt naar zijn aard of inborst.
3233. **Het is aan het wambuis niet te zien, wie een brandmerk draagt.**  
Aan de kleren kent men de man niet, men kan niet altijd afgaan op het uiterlijk; dus : schijn bedriegt.
3234. **Die met gouden wapens vecht, heeft altijd het beste recht.**  
Geld vermag alles.

### GALG.

3235. **De galg behoudt haar recht.**  
Vroeg of laat wordt het kwaad gestraft, vroeg of laat komt een schelm aan de galg.
3236. **De galg is voor de ongelukkigen.**  
Rijke en machtige misdadigers ontlopen vaak de straf.  
z. b. : 1531, 2678, 2685, 2686, 2790, 2818, 3236.
1547. **Die stelen wil, moet om geen galg denken.**  
Wanneer men iets misdoet, moet men hiervan ook de gevolgen dragen.  
Ook :
3237. **Die zich het stelen troost, trooste zich de galg.**
3238. **Die zich dood werkt, wordt onder de galg begraven.**  
Die zich bij 't werk al te zeer inspant, heeft toch geen loon of dank te verwachten. — Schertsende aanmaning om de arbeid niet te zwaar op te nemen.  
(Eigenlijk een woordspeling, ontleend aan gehangen dieven, die zich in de letterlijke zin *doodwerken*, d. w. z. in de strop doodspartelen en dan, wanneer hun lijk afvalt, onder de galg hun graf vinden).
3239. **Het is beter onder de galg gebiecht dan nooit.**  
Het is beter laat zijn ongelijk erkend dan nooit.
1551. **Het is niet geraden van de galg te spreken, daar de waard een dief is.**  
Men spreekt niet van touwen in het huis van een gehangene.
3240. **Hoe dichter aan de galg, hoe meer dieven.**  
Als men de straf (de galg) geregeld voor ogen heeft, werkt zij minder afschrikwekkend.
3241. **Verlost gij iemand van de galg, hij zal er u tot loon graag zelf aan hangen.**  
Ondank is 's werelds loon.



# Spreekwoorden

OUDE GEWOONTEN EN GEBRUIKEN.



J. CAUBERGHE





J. CAUBERGHE

# nederlandse taalschat

NEDERLANDSE TAALSCHAT

SPREEKWOORDEN  
SPREEKWIJZEN  
SYNONIEMEN  
CITATEN



BREPOLS

BREPOLS